

Supported by:

Federal Ministry
for Economic Affairs
and Climate Action

European
Climate Initiative
EUKI

CLIMATE
BRIDGES

on the basis of a decision
by the German Bundestag

KLIMATSKI STRATEŠKI PLAN

ZA OPĆINU NOVO SARAJEVO

Novembar, 2023

Sadržaj

1	Uvod	3
1.1	O dokumentu	3
1.2	Cilj dokumenta	3
1.3	Svrha dokumenta.....	3
1.4	Metodologija izrade dokumenta	3
1.5	Profil općine Novo Sarajevo.....	4
1.6	Klimatske karakteristike općine Novo Sarajevo	5
2	Analiza trenutnog stanja	7
2.1	Utjecaj klimatskih promjena na općinu Novo Sarajevo	7
2.2	Postojeći klimatski strateški okvir	9
2.2.1	BiH	9
2.2.2	FBiH	12
2.2.3	Kanton Sarajevo.....	13
2.2.4	Općina	14
3	Identifikacija izazova i prilika	16
3.1	Klimatski scenariji i sa njima povezani izazovi za općinu Novo Sarajevo	16
3.2	Prilike za ublažavanje i prilagođavanje	19
4	Klimatska strategija općine Novo Sarajevo	19
4.1	Vizija klimatski održive općine Novo Sarajevo	19
4.2	Glavni ciljevi i prioriteti	20
5	Planiranje i implementacija mjera	21
5.1	Akcioni plan za ublažavanje klimatskih promjena	21
5.2	Akcioni plan za prilagođavanje klimatskim promjenama	28
6	Praćenje i izvještavanje	37
6.1	Praćenje napretka	37
6.2	Izvještavanje i transparentnost	37
7	Zaključak	39

Lista skraćenica

BiH	Bosna i Hercegovina
BMWK	Njemačko savezno ministarstvo za ekonomska pitanja i klimatske mjere
EUKI	Evropska klimatska inicijativa
FBiH	Federacija Bosne i Hercegovine
IPCC	Međuvladin panel o klimatskim promjenama
KM	Konvertabilna marka
LEAP	Lokalni akcioni plan zaštite okoliša
NAP	Plan prilagođavanja na klimatske promjene
SECAP	Akcioni plan održivog upravljanja energijom i prilagođavanja klimatskim promjenama
UNDP	Razvojni program Ujedinjenih nacija
UNFCCC	Okvirna konvenciji Ujedinjenih nacija o klimatskim promjenama

Lista slika

Slika 1: Srednje mjesečne temperature za period 2017.-2021 godina	6
Slika 2: Srednje mjesečne padavine za period 2017.-2021. godina	6
Slika 3: Trendovi promjena temperature zraka, 1961–2015. godina za Sarajevo.....	8
Slika 4: Vizija i strateški ciljevi Strategije razvoja Općine Novo Sarajevo za period 2021-2027. godina.....	15
Slika 5: Vizija dokumenta LEAP Novo Sarajevo 2023.-2027. godina.....	15
Slika 4: Komparativni pregled prosječnih godišnjih temperatura i padavina sa projektovanim promjenama za periode 2040.–2059. i 2080.–2099. godina prema RCP8.5 scenariju	18
Slika 6: Vizija dokumenta Klimatskog strateškog plana općine Novo Sarajevo	20

Lista tabela

Tabela 1: Izvod iz pregledne tabele rezultata i mjera Strategije prilagođavanja na klimatske promjene	9
Tabela 2: Relevantne predložene mjere za nivo lokalne samouprave koje predviđa NAP	11
Tabela 3: Relevantne mjere predviđene Federalnom strategijom zaštite okoliša	13
Tabela 4: Relevantne mjere predviđene Zelenim akcionim planom Kantona Sarajevo	14
Tabela 5: Relevantne mjere predviđene LEAP-om Novo Sarajevo 203.-2027. godina.....	15

1 Uvod

1.1 O dokumentu

Klimatski strateški plan općine Novo Sarajevo nastao je u okviru **Projekta Klimatski mostovi (eng. Climate Bridges)** u kojem je Bosna i Hercegovina (BiH) jedna od partnerskih zemalja, a Općina Novo Sarajevo je izabrana pilot regija u BiH. Klimatski mostovi jačaju saradnju na području transnacionalne zaštite klime na zapadnom Balkanu, od Hrvatske do Albanije.

Projekat provode CIPRA Lab iz Austrije zajedno sa Urban Research Institute (URI) iz Albanije, Centrom za energiju, okolinu i resurse (CENER 21) iz BiH i Udrugom Zelena Istra iz Hrvatske. Projekat finansira Evropska klimatska inicijativa (EUKI) i Njemačko savezno ministarstvo za ekonomska pitanja i klimatske mjere (BMWK).

1.2 Cilj dokumenta

Osnovni cilj Klimatskog strateškog plana općine Novo Sarajevo je zaštita općine, njenih stanovnika i resursa od negativnih utjecaja klimatskih promjena.

Specifični ciljevi ovog dokumenta su, kako slijedi:

- suočavanje s izazovima klimatskih promjena u općini Novo Sarajevo,
- osiguravanje dugoročne održivosti i prosperiteta općine Novo Sarajevo,
- poboljšanje kvaliteta života građana općine Novo Sarajevo

u kontekstu sve izraženijih klimatskih promjena.

1.3 Svrha dokumenta

Svrha Klimatskog strateškog plana općine Novo Sarajevo jeste stvoriti okvir i usmjeriti napore općine prema boljoj pripremi za suočavanje s klimatskim promjenama. Konkretno, svrha ovog plana obuhvata:

- integraciju klimatskih pitanja u sve aspekte lokalnog planiranja i održivog razvoja,
- efikasnu provedbu mjera u vezi s klimatskim promjenama u općini Novo Sarajevo,
- osiguravanje adekvatnih finansijskih sredstava iz međunarodnih inicijativa, fondova i drugih izvora.

1.4 Metodologija izrade dokumenta

Pri izradi ovog dokumenta konsultovan je regulatorni okvir koji se tiče strateškog i razvojnog planiranja, te su korištene smjernice dobre prakse.

Konsultovani regulatorni okvir podrazumijeva:

- Zakon o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u FBiH ("Službene novine FBiH", br. 32/17),

- Uredbu o izradi strateških dokumenata u FBiH ("Službene novine FBiH", br. 74/19),
- Uredbu o evaluaciji strateških dokumenata u FBiH ("Službene novine FBiH", br. 74/19),
- Uredbu o trogodišnjem i godišnjem planiranju rada, monitoringu i izvještavanju u FBiH ("Službene novine FBiH", br. 74/19),

Za potrebe izrade ovog dokumenta korištene su i smjernice iz Priručnika „Izrada strateških dokumenata u FBiH“, čija je svrha da pomogne rukovodiocima i praktičarima, trenerima i konsultantima, koji su angažovani na poslovima izrade strateških dokumenata u FBiH, kako da kvalitetno i pravovremeno obave najvažnije zadatke vezane za proces izrade strateških dokumenata, ali i da podstaknu i koordiniraju druge u izvršavanju njihovih obaveza i zadataka u tom procesu.

1.5 Profil općine Novo Sarajevo

Geografski položaj	Zauzima centralni dio Sarajevskog polja. Istočna granica općine graniči sa općinom Centar, zapadna sa općinom Novi Grad, sjeverna sa općinama Centar i Vogošća, a južna strana sa entitetom Republika Srpska tj. općinom Istočno Novo Sarajevo. Teritorija općine je smještena između 43°45'20" i 43°50'39,5" sjeverne geografske širine, te između 18°17'55,6" i 18°23'18,8" istočne geografske dužine.
Površina	Općina Novo Sarajevo ima površinu od 9,9 km ² .
Administrativna pripadnost	Najmanja općina u Kantonu Sarajevo/Gradu Sarajevo/(F)BiH Administrativno pripada KS, zajedno sa ostalih osam općina (Novi Grad Sarajevo, Stari Grad Sarajevo, Centar Sarajevo, Ilidža, Trnovo (FBiH), Ilijaš, Vogošća i Hadžići).
Indeks razvijenosti (2021)	1,73
Budžet u KM (2021)	Druga najrazvijenija općina u FBiH 19.021.795,32 KM
Broj stanovnika (2021)	63.311
Gustina naseljenosti (2021)	6.395,1 Najgušće naseljena općina u BiH.
Prirodni priraštaj (2021)	-452
Broj zaposlenih i stepen zaposlenosti stanovnika (2021)	27.536 1,98
Prosječna neto plata (2021)	1.397 KM
Geomorfologija	Prosječna nadmorska visina općine Novo Sarajevo je 667 m.n.v., dajući teritoriju brdski karakter. Najniža nadmorska visina općine je 519 m na prostoru Čengić Vile - nizijski rejon (do 550 m.n.v.) u centralnom dijelu općine.
Nagib terena	Više od polovine teritorija općine se prostire na blagim i umjerenim padinama do 15%, dok je 1/5 općine na padinama sa nagibom iznad 30%, odnosno pripada kategoriji jako strmih padina. Ostatak teritorija pripada umjerenom strmim do strmim padinama (15-30%).

Geološke karakteristike

Općina Novo Sarajevo ima različite geološke formacije. Trijasko naslage sastoje se od vodopropusnih stijena i grade stabilne terene. Naslage jursko-krednog razdoblja karakteriziraju se različitim svojstvima i površinskim raspadanjem. Kenozojske tvorevine uključuju nestabilne terene i mogućnost klizišta. Kvartarne naslage u dolini rijeke Miljacke grade čvrste i stabilne terene.

Hidrološke karakteristike

Za područje općine Novo Sarajevo se može reći da nema dobro razvijenu površinsku hidrografiju s obzirom da vodne resurse čini samo jedna rijeka, rijeka Miljacka koja gravitira prema rijeci Bosni, a koja pripada crnomorskom slivu rijeke Save.

Pedološke karakteristike

Na području općine Novo Sarajevo je prisutno pet tipova tla, od čega četiri koja spadaju u odjel automorfnih tala (distrični i eutrični kambisol, kalkokambisol i rendzina) i fluvisol kao hidromorfno tlo.

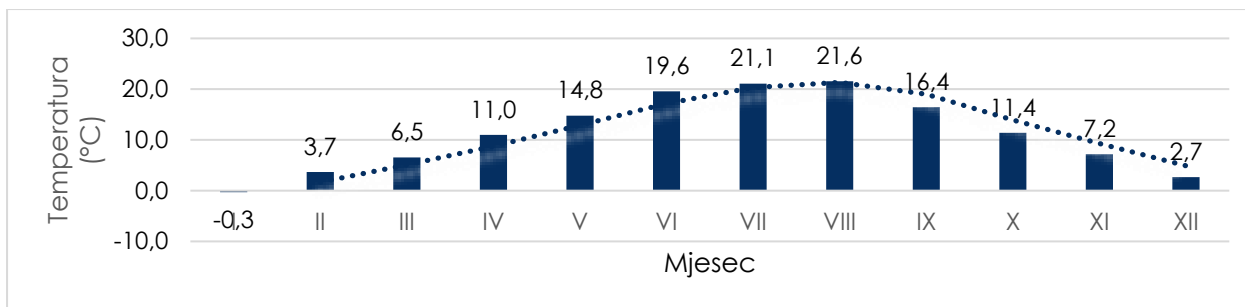
1.6 Klimatske karakteristike općine Novo Sarajevo

Prema mapi Federalnog hidrometeorološkog zavoda BiH klima šireg područja općine Novo Sarajevo je okarakterisana kao umjereno kontinentalna i pretplaninska. Ipak, zbog karakterističnog geografskog položaja i uticaja ključnih faktora, područje općine Novo Sarajevo ima posebne klimatske karakteristike, koje se često značajno razlikuju od klime šireg prostora. Zbog djelomične razuđenosti reljefa u općini, u pogledu nadmorske visine, mogu se izdvojiti padinski i kotlinski dijelovi što dovodi do djelimične modifikacije klime, pa i pojave mikroklimatskih uslova pojedinih dijelova općine. Ovakav morfološki sklop terena, zajedno sa antropogenim promjenama terena u vidu podizanja zgrada, uzrokuje smanjen intenzitet i učestalost vjetrova, a samim time utiče i na prirodnu ventilaciju, te stvaranje jezera hladnog zraka, inverziju temperature, a u posljednjim godinama i sve češću pojavu toplotnih otoka.

Općinu Novo Sarajevo karakteriše klimatski tip Cfb koji ima umjereno toplu i vlažnu klimu sa toplim ljetima. Karakteristike Cfb klimata ogledaju se u tome da najhladniji mjesec ima temperature višu od 0 °C, da se svi mjeseci odlikuju prosječnom temperaturom ispod 22 °C, te da najmanje četiri mjeseca imaju temperaturu višu od 10 °C. S obzirom da na teritoriju općine Novo Sarajevo ne postoji hidrometeorološka stanica, za potrebe izrade ovog dokumenta korišteni su podaci sa mjerne stanice Bjelave koja je najbliža i najvjerodostojnija mjerna stanica za područje općine Novo Sarajevo.

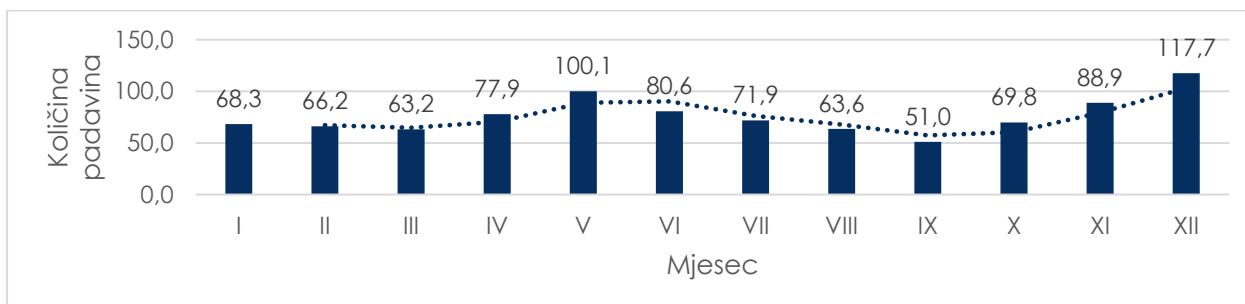
Srednja godišnja vrijednost temperature zraka u općini Novo Sarajevo iznosi 11,3 °C u periodu od 2017. do 2021. godine. Najhladniji mjesec u razmatranom periodu je januar sa srednjom temperaturom od -0,3 °C, a najtopliji je mjesec avgust sa srednjom temperaturom od 21,5 °C. Za posmatrani navedeni period najviša apsolutna maksimalna temperatura zabilježena je 28. jula 2021. godine T max = 38,5 °C, dok je apsolutna minimalna temperatura zabilježena 08. januara 2017. godine T min = -22,2 °C¹. Srednje mjesečne temperature za period 2017. - 2021.godine, izmjerene na mjernoj stanici Bjelave prikazane su na slici u nastavku teksta.

¹ FHMZ (2022). Meteorološki godišnjaci za period 2017.-2021. godina. Sarajevo

Slika 1: Srednje mjesečne temperature za period 2017.-2021 godina²

Ukupna količina padavina u općini Novo Sarajevo za period 2017.-2021. godina varira od 784,7 mm zabilježenih u 2020. godini do 1.043,3 mm zabilježenih u 2018. godini. Na osnovu prosjeka petogodišnjeg perioda, srednja godišnja količina padavina za područje općine Novo Sarajevo iznosi 919 mm. Ovo područje karakterišu najveće količine padavina u decembru i maju, pri čemu određeni udio čine snježne padavine. Slika u nastavku teksta prikazuje prosjek ukupnih padavina po mjesecima, prema kojem se vidi da je najveća prosječna količina padavina evidentirana u mjesecu decembru sa ukupno 117,7 mm, dok je u ovom petogodišnjem prosjeku najmanje padavina zabilježeno u mjesecu septembru sa ukupno 51 mm. U periodu od 2017. do 2021. godine na ovom području je u prosjeku bilo 150 dana sa kišnim padavinama, a 50 dana sa snježnim padavinama.

Slika 2: Srednje mjesečne padavine za period 2017.-2021. godina³

Raspodjela zračnih strujanja je u velikoj mjeri uslovljena reljefom, tako da u Novom Sarajevu prevladavaju istočni i zapadni vjetrovi, što je svakako u vezi sa otvorenosti sarajevske kotline u smjeru istok-zapad. U petogodišnjem razdoblju od 2017. – 2021. godine najčešći pravac vjetra je bio istok-sjeveroistok. Vrlo jaki vjetrovi su rijetka pojava na ovom području.

Podaci o učestalosti vremenskih nepogoda nisu dostupni.

² FHMZ (2022): Meteorološki godišnjaci za period 2017.-2021. godina. Sarajevo

³ FHMZ (2022): Meteorološki godišnjaci za period 2017.-2021. godina. Sarajevo

2 Analiza trenutnog stanja

2.1 Utjecaj klimatskih promjena na općinu Novo Sarajevo

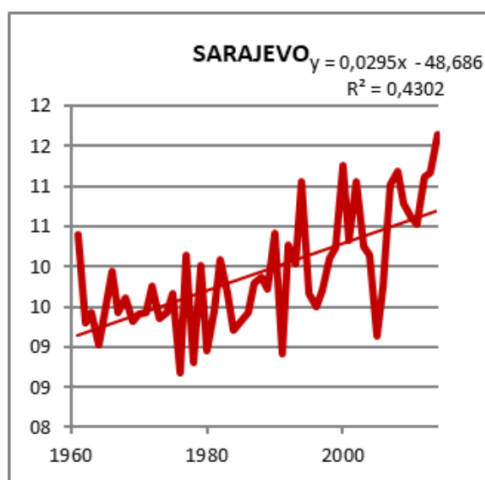
Klimatske promjene danas predstavljaju jedan od najznačajnijih globalnih izazova s kojima se čitavo čovječanstvo suočava. Globalno, donesene su brojne međunarodne rezolucije i sporazumi koji potvrđuju konsenzus naučne zajednice i političkih lidera - klimatske promjene se već dešavaju i imaju značajan utjecaj na svijet u kojem živimo. Njihov utjecaj prožima sve aspekte našeg okoliša i ekonomije, prijeteci održivom razvoju društva i kvaliteti življenja građana. Sve je više evidentno da klimatske promjene imaju presudan utjecaj na učestalost i intenzitet ekstremnih vremenskih događaja. Prve posljedice ovih promjena postaju sve vidljivije, kako u Evropi, tako i širom svijeta, a projekcije upozoravaju da će se ovi negativni efekti ubrzati u narednim decenijama. Klimatske promjene ne predstavljaju samo problem budućnosti, već i akutnu prijetnju koja utječe na tradicionalne modele razvoja i ozbiljno utječe na ekonomiju na svim nivoima.

Prvi, drugi i treći izvještaj BiH o klimatskim promjenama ističu da klimatske promjene značajno utječu na BiH i ubrzanje tih promjena se očekuje do kraja ovog stoljeća. Iako nema potpunih naučnih ili statističkih podataka, evidentno je da klimatske promjene već utječu na zdravlje stanovništva u BiH. Pored toga Plan prilagođavanja na klimatske promjene BiH - NAP ističe da su na osnovu procjene tj. dostupnih podataka, znanstvene i stručne literature, klimatske promijene u BiH do sada najviše utjecale na poljoprivredu i vodne resurse ali i da se utjecaj na sektor energije, turizma, javnog zdravlja, šumarstva, stanovanja i osjetljivih biljnih i životinjskih vrsta povećava. Zbog svega navedenog NAP BiH ističe važnost da se klimatske promjene integrišu u strateške i planske dokumente.

Iako nema preciznih podataka i informacija o utjecaju klimatskih promjena na nivou BiH, njenih entiteta ili lokalnih samouprava, uključujući općinu Novo Sarajevo, važno je napomenuti da klimatske promjene već predstavljaju značajne izazove za lokalne samouprave i narušavaju njihovu sposobnost da građanima pružaju osnovne komunalne i druge životno važne usluge posebno u urbanim područjima. Na primjer, ekstremni vremenski događaji, poput obilnih padavina, toplotnih valova, i olujnog nevremena, postaju sve učestaliji, što može dovesti do problema poput poplava, aktivacije klizišta te oštećenja infrastrukture i objekata. Ovakve štete zahtijevaju značajna finansijska sredstva za popravke i obnovu, što može poremetiti redovne aktivnosti i budžet, jer se sredstva moraju preusmjeriti na hitne intervencije i obnovu.

Prema Trbić et al. (2022) temperature zraka u Sarajevu su već porasle za više od 1,2°C u odnosu na klimatološku normu iz perioda 1961.–1990. godina. Također, tokom 2011. godine količina padavina na godišnjem nivou bila je 40% niža od prosjeka (period 1961–1990), a tokom ljetne sezone čak i za 60% niža. Dalje, očekivane promjene u broju ljetnih dana i dana s pojavom snijega već se dešavaju.

Prema Strategiji prilagođavanja na klimatske promjene i niskoemisionog razvoja BiH za period 2020.-2030. godina, temperaturne amplitude nešto su manje u Sarajevu (19,9 °C) nego u ostatku BiH, ali su opet izraženi trendovi promjena temperature zraka, vidljivo na slici u nastavku teksta.

Slika 3: Trendovi promjena temperature zraka, 1961–2015. godina za Sarajevo

Izvor: Strategiji prilagođavanja na klimatske promjene i niskoemisionog razvoja BiH za period 2020.-2030. godina

Prema Strategiji prilagođavanja na klimatske promjene i niskoemisionog razvoja BiH za period 2020.-2030. godina očekuju se dvije značajne promjene za Sarajevo:

- Mogu se očekivati promjene u pogledu vremena pojavljivanja, učestalosti i intenziteta ekstremnih događaja – poplava i suša. Najveći porast temperature zraka predviđa se u vegetacionom periodu (juni, juli i august), a nešto blaži porast tokom marta, aprila i maja, što će imati za posljedicu povećanu evapotranspiraciju i izraženije ekstremne minimume vodostaja na vodotocima. Ovo će rezultirati općim smanjenjem dostupnosti vodnih resursa u vegetacionom periodu kada su potrebe najveće, u pogledu kvantiteta vode, ali i kvaliteta, jer u malovodnim periodima raste potencijalna i stvarna opasnost od znatne degradacije kvaliteta vode (u kojoj počnu dominirati neprečišćene komunalne i druge otpadne vode, kao na primjer ljeti u Miljacki u Sarajevu).
- redukcije u vodosnabdijevanju godinama su uobičajena pojava u mnogim naseljima, manjim i većim gradovima u BiH. Naznaku mogućeg dugoročnog stresa zbog nedostatnog vodosnabdijevanja osjetili su posljednjih godina stanovnici Sarajeva kad su morali trpjeti svakodnevne redukcije.

Prema Lokalnom akcionom planu zaštite okoliša (LEAP) općine Novo Sarajevo tj. SWOT analizi koja je sastavni dio ovog dokumenta, klimatske promjene prepoznate su kao ozbiljna prijetnja općini Novo Sarajevo, specifično da negativni efekti klimatskih promjena mogu utjecati na različite aspekte društva i privrede. Nadalje, dokument navodi da je potrebno ulagati u mjere prilagodbe i ublažavanja klimatskih promjena na lokalnom nivou. Ekonomska nestabilnost, smanjenje budžetskih izdvajanja i politička nestabilnost također čine okruženje nepredvidivim i zahtijevaju oprez i spretnost u upravljanju resursima. Pored toga, prijetnje kao što su širenje zaraznih bolesti, rast cijena energenata i sirovina te konkurencija s drugim općinama za privlačenje investicija zahtijevaju pripremljenost i strategije za krizno upravljanje po svim aspektima ali i po klimatskom aspektu.

2.2 Postojeći klimatski strateški okvir

Ovo poglavlje daje pregled svih relevantnih strateško-planskih dokumenata na različitim nivoima administrativne vlasti. Ovo je posebno važno zbog principa horizontalne i vertikalne koordinacije koji podrazumijeva koordinirano postupanje i usklađivanje strateških dokumenata na istom nivou vlasti, kao i usklađivanje sa strateškim dokumentima viših nivoa vlasti radi ostvarenja zajedničkih razvojnih ciljeva.

Identificirane su sve mjere iz dokumenata viših administrativnih nivoa (posebno one koje su stavljene u nadležnost jedinica lokalne samouprave/općina) generalno, te mjere iz strateško-planskih dokumenata donesenih od strane Općine Novo Sarajevo kako bi se dao sveobuhvatni pregled svih relevantnih mjera koje treba uzeti u obzir pri izradi ovog i drugih relevantnih strateško-planskih dokumenta u narednom periodu.

2.2.1 BiH

OKVIRNA ENERGETSKA STRATEGIJA BIH DO 2035. GODINE (usvojena 2018. godine)

Strategija sadrži osnovne principe klimatske politike koji nisu dovoljno pretočeni u konkretne mjere. Prema Strategiji dugoročna vizija energetike u BiH je stvaranje konkurentnog i dugoročno održivog energetskeg sistema, imajući u vidu aspekt sigurnosti snabdijevanja.

S namjerom postizanja navedene vizije, definirano je pet ključnih prioriteta te povezanih fokusnih područja:

1. Efikasno korištenje resursa,
2. Sigurna i pristupačna energija,
3. Efikasno korištenje energije,
4. Energetska tranzicija i odgovornost prema okolišu,
5. Razvoj i usklađenje regulatorno-institucionalnog okvira.

STRATEGIJA PRILAGOĐAVANJA NA KLIMATSKE PROMJENE I NISKOEMISIONOG RAZVOJA BIH ZA PERIOD 2020.-2030 (usvojena 2023. godine)

Ova strategija predstavlja sveobuhvatan okvir za suočavanje s izazovima klimatskih promjena u zemlji i ima za cilj uspostavu održive "zelene ekonomije." Ona analizira utjecaj klimatskih promjena na ključne sektore, predviđa emisije stakleničkih plinova, i usmjerava BiH prema održivoj i naprednoj zelenoj ekonomiji smanjenjem emisija stakleničkih plinova uz ekonomski rast. Ova strategija ispunjava obaveze iz Pariškog sporazuma i međunarodnih sporazuma o klimatskim promjenama.

Strategija donosi niz mjera koje su predviđene za nadležnosti između ostalih i lokalne samouprave.

Tabela 1: Izvod iz pregledne tabele rezultata i mjera Strategije prilagođavanja na klimatske promjene

Rezultat	Mjera	Indikatori	Vremenski okvir za provedbu mjere
Rezultat 3: Pristupi prilagođavanja na	Izgradnja/rekonstrukcija objekata zaštite od	Procenat izvršenja prema godišnjim	2020.-2030.

Rezultat	Mjera	Indikatori	Vremenski okvir za provedbu mjere
klimatske promjene ugrađuju se u glavne tokove odlučivanja, provode se, a njihovi ciljevi i planirani rezultati jasni su informiranoj javnosti/društvu	poplava, erozije i bujica u ugroženim područjima / naseljima i saobraćajnicama, uključujući kišnu kanalizaciju	planovima nadležnih agencija, te organa regionalne i lokalne samouprave	
	Smanjiti gubitke vode u sistemima za vodosnabdijevanje do optimalnog nivoa, kroz povećanje efikasnosti vodovodnih preduzeća	Procenat fizičkih gubitaka i procenat nenaplaćene vode, po vodovodima	2020.-2030.
	U gradovima gdje se redovno javljaju lokalne poplave na mjestima slabog kapaciteta odvodnje – probleme riješiti inženjerskim radovima	Broj riješenih lokaliteta u odnosu na ukupan broj u BiH	2020.-2030.
	Provoditi mjere neinvesticionog karaktera, na primjer, kroz dosljedniju primjenu regulative za zaustavljanje bespravne gradnje u zoni poplava	Broj novih bespravnih objekata, u odnosu na ukupan broj postojećih objekata u svakoj zoni poplava	2020.-2030.
	Hidrotehnički i hortikulturno urediti postojeće i potencijalne bujice, koje nanose štete urbanom prostoru i poljoprivrednom zemljištu.	Broj uređenih bujica u odnosu na ukupan broj, po općinama	2020.-2030.

Važno je naglasiti još dvije relevantne mjere za ublažavanje klimatskih promjena sa aspekta niskoemisionog razvoja BiH, koje proizilaze iz sektorskih direktiva, a koje ova Strategija stavlja u nadležnost lokalne samouprave:

- Sprječavanje/minimiziranje nastanka otpada i smanjivanje količine nastalog čvrstog otpada,
- Povećanje količine odvojeno skupljenog/sortiranog čvrstog otpada i recikliranje radi dalje ponovne upotrebe.

PLAN PRILAGOĐAVANJA NA KLIMATSKE PROMJENE BIH (NAP) SA PRIJEDLOGOM MJERA (usvojen 2022. godine)

Ovaj plan rezultat je saradnje više od 1.300 predstavnika sa svih nivoa vlasti, donesen je uz podršku UNDP-a i financiran od strane Zelenog klimatskog fonda. Isti je usvojen i dostavljen ka Okvirnoj konvenciji Ujedinjenih nacija o klimatskim promjenama (UNFCCC). Plan analizira utjecaj klimatskih promjena, emisije stakleničkih plinova i

usmjerava BiH prema održivoj i zelenoj ekonomiji smanjujući emisije stakleničkih plinova uz ekonomski rast (niskoemisioni ekonomski razvoj). NAP proces ima za cilj poboljšati izvještavanje o klimatskim trendovima i integrirati prilagodbu klimatskim promjenama u politike i aktivnosti.

Tabela 2: Relevantne predložene mjere za nivo lokalne samouprave koje predviđa NAP

Mjera	Indikator	Vremenski okvir za provedbu mjere
Povećanje naučnih istraživanja o klimatskim promjenama, kao i potreba i mjere (načini) prilagodbe klimatskim promjenama	Ograničena svijest o klimatskim promjenama	2021– 2030
Podizanje svijesti i obrazovanje o potrebi prilagodbe klimatskim promjenama	Ograničena svijest o klimatskim promjenama	2021– 2030
Usklađivanje sistema zaštite od poplava u BiH s EU Direktivom 2007/60/EC o procjeni i upravljanju rizicima od poplava (Ažuriranje karata opasnosti od poplava i karata rizika od poplava; Razvoj i usvajanje planova upravljanja rizicima od poplava)	Povećana učestalost i intenzitet poplava	2022– 2027
Usvajanje i analiza provedbe novih tehničkih rješenja za zaštitu od poplava, erozije i bujica, uključujući rješenja temeljena na okolišu (eng. <i>Environment Based Solutions</i> - EBS), za naselja i gradove koji nemaju postavljene zaštitne vodoprivredne objekte i izgradnju novih objekata	Povećanje obilnih padavina i poplava	2021– 2025
Modernizacija hidrološkog prognoziranja	Postojeći hidrološki prognozni sistem nije dovoljan	2021– 2025
Studija mogućih utjecaja koncepta "života s poplavama" u BiH; otvaranje rasprave o ovoj temi među zainteresovanim stranama iz različitih sektora i na različitim nivoima vlasti	Broj provedenih studija; broj učesnika na radionicama	2023– 2025
Praćenje kvaliteta i količine površinskih voda	Naznačeni problemi sa kvalitetom površinskih voda	2021– 2025
Praćenje kvaliteta podzemnih voda	Ukazano na smanjenje kvalitete podzemnih vodnih tijela	2021– 2025

Mjera	Indikator	Vremenski okvir za provedbu mjere
Smanjenje gubitaka vode u sistemima vodosnabdijevanja (Faza I pripreme studije)	Visok gubitak vode (smanjiti gubitak vode za 50%)	2021– 2030
Izgradnja rezervoara za višenamjensku upotrebu, redistribuciju velikih i malih voda - zaštitu od poplava, navodnjavanje; hidroelektrane kao obnovljivi izvor energije, zaštitu kvaliteta u periodima niskog vodostaja		2021– 2030
Izrada studije o utjecaju klimatskih promjena na vodne resurse (vodosnabdijevanje, poplave, itd.)	Povećani pritisak na vodne resurse uslijed izraženih klimatskih ekstrema	2021– 2024
Ispitivanje zdravlja stabala i zamjena oštećenih stabala u urbanim područjima	Povećan broj oboljelih i oštećenih drveća	2021– 2030
Razvoj pilot-studija i instalacija "zelenih krovova"	Povećanje temperatura smanjuje udobnost u stambenim i poslovnim zgradama. Jedan način za smanjenje ovog utjecaja je izgradnja zelenih krovova	2021– 2030
Izrada studije o šumskim požarima i kartiranje izgorjelih područja u BiH	Povećanja požara u šumama	2021– 2024
Promocija ekoturizma	Veliki potencijal za razvoj ekoturizma	2021– 2025
Promocija i razvoj agroturizma	Klimatske promjene imaju pozitivan utjecaj na agroturizam	2021– 2023
Kartiranje i razvoj planova planinarenja	Povećan broj označenih i razvijenih planinarskih staza	2021– 2025
Razvoj biciklističkih staza	Razvoj rekreativnog biciklizma je globalni trend. U BiH postoje veliki potencijali za razvoj biciklističkih staza	2021– 2030
Razvoj turizma i rekreacije na rijekama i jezerima	Veliki potencijali za razvoj rekreacije i turizma na rijekama i jezerima (rafting, white-water rafting, kajak na mirnim vodama, itd.)	2021– 2025
Promocija zdravog načina života na otvorenom prostoru i u planinama	Veliki potencijali za razvoj ovog tipa turizma i rekreacije	2021– 2030

2.2.2 FBiH

FEDERALNA STRATEGIJA ZAŠTITE OKOLIŠA, SASTAVNI DIO STRATEGIJE ZAŠTITE OKOLIŠA BIH – BIH ESAP-A (usvojena 2022. godine)

Federalna strategija zaštite okoliša obuhvata sedam EU tematskih oblasti okoliša: upravljanje vodama; upravljanje otpadom; biološku raznolikost i zaštitu prirode; kvaliteta zraka, klimatske promjene i energiju; hemijsku sigurnost i buku; održivo upravljanje resursima (uključujući poljoprivredu, šumarstvo, ribarstvo i rudarske aktivnosti) i upravljanje okolišem (kao horizontalnu politiku).

Za svaku tematsku oblast okoliša, Federalna strategija zaštite okoliša utvrdila je prioritete i mjere s ciljem unapređenja stanja okoliša, ublažavanja utjecaja klimatskih promjena i jačanja otpornosti na iste, bolje usaglašenosti propisa sa propisima EU i međunarodnim sporazumima u oblasti okoliša, efikasnije upravljanje sektorom okoliša u BiH, osiguranja boljih javnih usluga u oblasti okoliša, a integrirana su i pitanja ravnopravnosti spolova, društvene jednakosti i siromaštva. Strategija nudi i indikativne finansijske okvire za implementaciju mjera.

Važno je naglasiti da nisu naznačene tj. detaljno elaborirane nadležnosti po pitanju implementacije ovih mjera.

Tabela 3: Relevantne mjere predviđene Federalnom strategijom zaštite okoliša

Strateški cilj	Prioritet	Mjere
Unaprijediti ublažavanje i prilagođavanje klimatskim promjenama i poboljšanje kvaliteta zraka	Prioritet 4.3.: Djelimična dekarbonizacija na putu postizanja klimatske neutralnosti	Mjera 4.3.1. Smanjenje utjecaja FBiH na klimatske promjene, uključuje izradu i sprovođenje SECAP-a za sve općine i gradove
	4.4.: Jačanje otpornosti na utjecaje klimatskih promjena, što će se postići povećanjem kapaciteta institucija i infrastrukture, te strateškog i legislativnog okvira.	Prioritet 4.4.1: Jačanje otpornosti na utjecaje klimatskih promjena
		Mjera 4.4.2. Izgradnja infrastrukturnih kapaciteta za jačanje otpornosti na klimatske promjene
	4.5.: Povećanje energijske efikasnosti u krajnjoj potrošnji u svim sektorima, što će se postići kreiranjem povoljnog ambijenta unapređenjem zakonodavnog okvira, smanjenjem potrošnje energije u stambenim i nestambenim zgradama, povećanjem energijske efikasnosti u industriji i smanjenjem potrošnje primarne energije.	Mjera 4.5.1. Kreiranje povoljnog ambijenta za energijsku efikasnost
		Mjera 4.5.2. Smanjenje potrošnje finalne energije
		Mjera 4.5.3. Smanjenje potrošnje primarne energije

2.2.3 Kanton Sarajevo

ZELENI AKCIONI PLAN KANTONA SARAJEVO (usvojen 2021. godine)

U Zelenom akcionom planu Kantona Sarajevo jasno su definisane vizija održivog razvoja i strateški ciljevi „zelenog kantona“ sa određenim srednjoročnim specifičnim ciljevima za period do 2025. i dugoročnim specifičnim ciljevima za period do 2030. godine. Također, preporučeni su konkretni zadaci i „zelene“ mjere za sektore urbanizma, saobraćaja, energetike i gradnje, vodoprivrede, industrije, upravljanja otpadom, kao i mjere prilagođavanja i otpornosti koje nisu ograničene na konkretne sektore, a koje će pomoći u oblikovanju, usmjeravanju i realizaciji programa politika Kantona Sarajevo. Za svaku mjeru iz Zelenog akcionog plana Kantona Sarajevo predstavljen je kratak pregled kapitalnih i operativnih troškova, potencijalne mogućnosti finansiranja, te su utvrđeni naredni koraci, odgovornosti i vremenski okvir za provedbu.

Prilagođavanje i otpornost na rizik od prirodnih nepogoda prepoznato je kao jedno od 7 prioritarnih okolišnih izazova Kantona Sarajevo. Dokument navodi da je potrebno ojačati otpornost saobraćajne, energetske, vodne i infrastrukture za odvodnju oborinskih voda na klimatske promjene i druge prirodne nesreće. Također je neophodno osigurati pripravnost građana na ove nesreće. Nekoliko pritiska povećava rizik povezan sa ovim nesrećama, a to su prije svega gradnja koja dovodi do pojave klizišta (2017. godine je zabilježeno gotovo 900 klizišta) i propusti u okviru politike i planiranja.

Tabela 4: Relevantne mjere predviđene Zelenim akcionim planom Kantona Sarajevo

Vizija	Strateški cilj	Mjera	Vremenski okvir	Nadležnost
Kanton Sarajevo će ojačati svoju otpornost na klimatske promjene i ostale prirodne nepogode uz poboljšano i koordinirano planiranje i upravljanje	PO01 Poboljšati prilagođavanje na klimatske promjene i prirodne nepogode.	UZ08 - P Vršiti procjenu rizika od klimatskih promjena radi osiguranja otpornosti na buduće promjene	2021.-2024.	Kantonalni nivo

2.2.4 Općina

STRATEGIJA RAZVOJA OPĆINE NOVO SARAJEVO 2021.-2027. GODINA (usvojena 2022. godine)

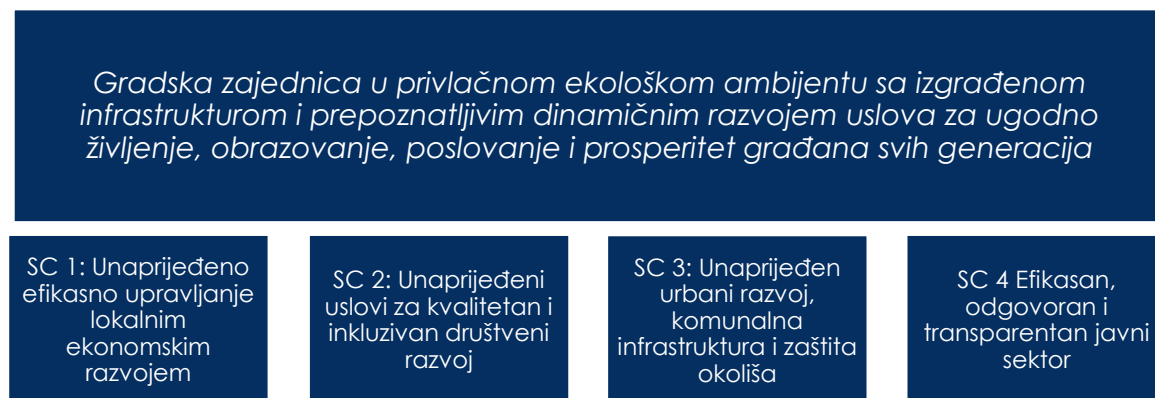
Strategija razvoja Općine Novo Sarajevo za period 2021-2027. godina (usklađena i revidirana) je kreirana u skladu sa normativno-pravnim okvirom u FBiH, na bazi usklađenosti sa širim strateškim okvirom. Revidirani su strateški ciljevi, prioriteti i mjere što ukupno predstavlja osnovu za daljnji proces implementacije i primjene normativnog okvira razvojnog planiranja.

Strategija razvoja Općine Novo Sarajevo daje pregled klimatskih karakteristika ali važno je istaknuti da vizija, strateški ciljevi, te niti jedna mjera ove Strategije ne uključuje direktno problematiku klimatskih promjena. Ipak, veliki broj mjera ove Strategije

direktno doprinosi ublažavanju klimatskih promjena ili prilagođavanju općine na klimatske promjene (što će se jasnije vidjeti u akcionom planu ovog dokumenta).

Detaljnijom analizom vizije općine tj. određenih njenih elemenata, moguće je zaključiti da je adresiranje pitanja klimatskih promjena itekako važno, jer ne postoji način da se dugoročno omogući ugodno življenje i prosperitet građana svih generacija bez konkretnih mjera po ovom pitanju.

Vizija općine i četiri strateška cilja prikazani su na shemi u nastavku teksta.

Slika 4: Vizija i strateški ciljevi Strategije razvoja Općine Novo Sarajevo za period 2021-2027. godina

LOKALNI AKCIONI PLAN ZAŠTITE OKOLIŠA LEAP OPĆINE NOVO SARAJEVO 2023.-2027. GODINA (usvojen 2023. godine)

Lokalni akcioni plan zaštite okoliša Općine Novo Sarajevo predstavlja važan strateški dokument tj. dugoročni plan djelovanja na polju zaštite i unapređenja stanja okoliša u okvirima razvoja općine. Važnost ovog dokumenta se ogleda u činjenici narušenog stanja okoliša u BiH i Kantonu Sarajevo, pa su neophodna djelovanja na svim administrativnim nivoima vlasti a posebno na lokalnom nivou, kao i preuzimanje odgovornosti cjelokupnog stanovništva.

Slično kao i Strategija razvoja, LEAP također ne integriše pitanje klimatskih promjena u viziju ili strateške ciljeve.

Općina Novo Sarajevo intenzivira zaštitu životnog okoliša te prepoznaje da je investiranje u unapređenje istog temelj daljeg održivog razvoja i imperativ u zaštiti zdravlja i prosperiteta svih ljudi koji žive i borave na teritoriju općine.

Slika 5: Vizija dokumenta LEAP Novo Sarajevo 2023.-2027. godina

LEAP navodi dvije konkretne mjere koje se tiču pitanja upravljanja energijom i zaštite okoliša, kako je prikazano u tabeli u nastavku teksta. Važno je naglasiti da veliki broj mjera LEAP-a direktno doprinosi ublažavanju klimatskih promjena ili prilagođavanju općine na klimatske promjene (što će se jasnije vidjeti u akcionom planu ovog dokumenta).

Tabela 5: Relevantne mjere predviđene LEAP-om Novo Sarajevo 203.-2027. godina

Strateški cilj	Operativni cilj	Mjera	Vremenski okvir
A.1 Izrada strateških dokumenata iz oblasti sektora upravljanja energijom	A.1.1 Izrada dokumenata „Akcioni plan održivog upravljanja energijom i prilagođavanja klimatskim promjenama općine Novo Sarajevo“ i „Ekološki otisak općine Novo Sarajevo“	A.1.1.1. Izrada SECAP-a - Akcioni plan održivog upravljanja energijom i prilagođavanja klimatskim promjenama općine (ključni dokument kojim se određuje razvoj energetskeg sektora) (Strategija razvoja općine, mjera 3.2.1.)	2023.—2024.
J.1. Osiguranje zaštite zdravlja ljudi i održivog upravljanja okolišem kroz podizanje svijesti o zaštiti okoliša	J.1.3. Unaprjeđenje mehanizama za efektivnu edukaciju i podizanje svijesti stanovništva o zaštiti okoliša	J.1.3.6. Podrška projektima o participativnom učešću lokalne zajednice u planiranju projekata na području općine za ublažavanje i prilagođavanje klimatskim promjenama (Strategija razvoja Općine mjera 3.2.2.1.)	2024.-2027.

3 Identifikacija izazova i prilika

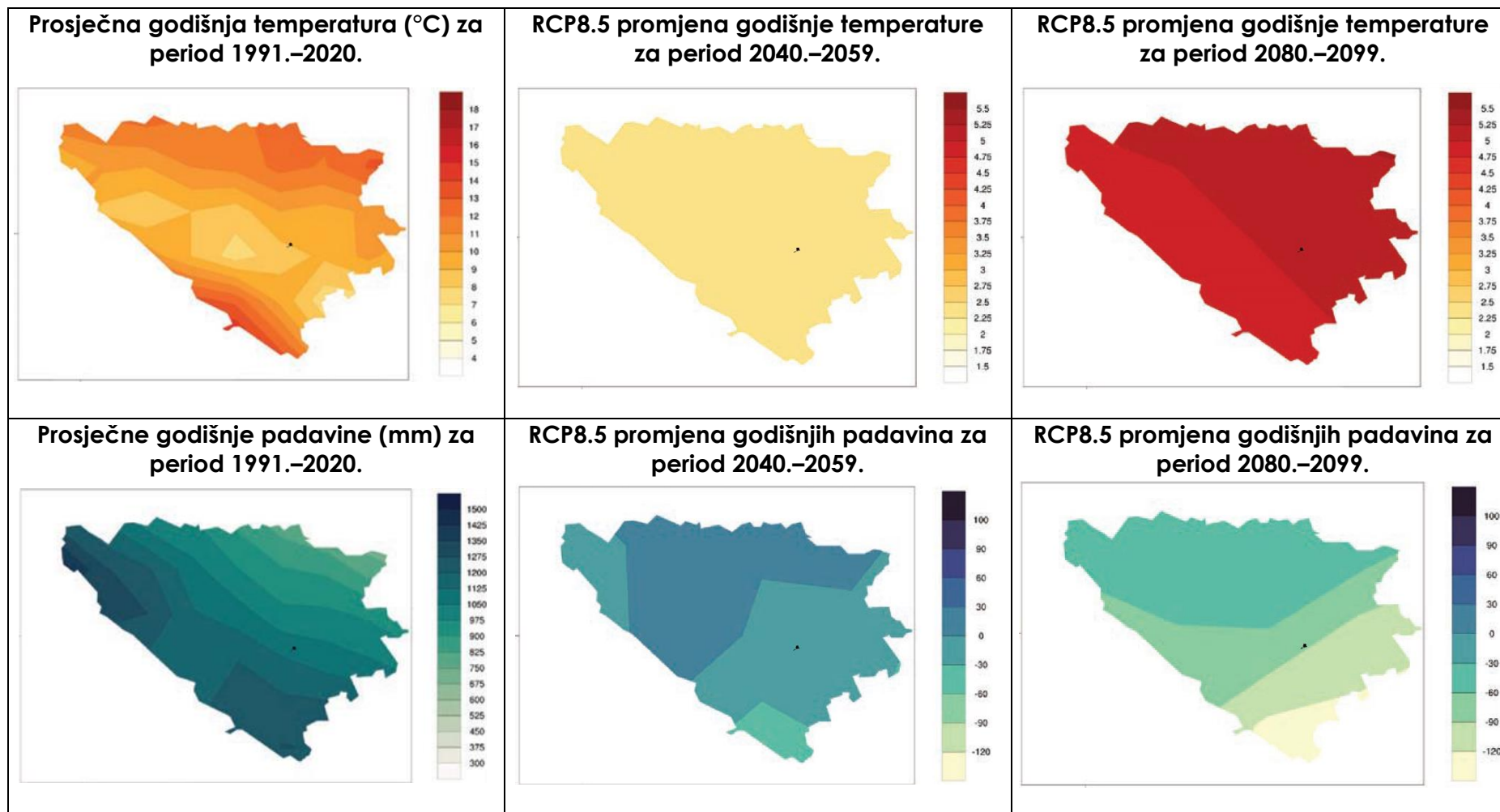
3.1 Klimatski scenariji i sa njima povezani izazovi za općinu Novo Sarajevo

Klimatski scenariji za općinu Novo Sarajevo naslanjaju se na Profil BiH po klimatskom riziku (Svjetska banka, 2021), tj. na CMIP5 kao glavni izvor podataka. Ovaj skup podataka koristi se za globalne projekcije promjena klime, kao što su prikazane u Petom Izvještaju Procjene Međuvladinog panela o klimatskim promjenama (eng. *Intergovernmental Panel on Climate Change – IPCC*). Izdvojena su četiri ključna scenarija: RCP2.6 (niski scenarij emisija), RCP4.5 i RCP6.0 (srednji scenariji) te RCP8.5 (scenarij "nastavi kao i do sada" ili visoki scenarij emisija). Slika u nastavku teksta pruža CMIP5 projekcije za osnovne klimatske varijable pod visokim scenarijem emisija (RCP 8.5), tj. pokazuje projektovane promjene u godišnjoj temperaturi i godišnjim padavinama za periode 2040.–2059. i 2080.–2099. godina za BiH (tj. za općinu Novo Sarajevo – poligon u crnoj boji).

Općinu Novo Sarajevo očekuje povećanje temperature od 2.25 °C u periodu 2040.–2059. godina i od 5°C u periodu 2080.–2099. godina. Isto će se najviše osjetiti tokom juna i septembra. Posmatrano kratkoročno (period 2040. – 2059.), povećanje temperature od 2,25°C može uzrokovati stres na lokalne ekosisteme, utjecati na

(urbanu) poljoprivredu i dostupnost vode. Također, može dovesti do povećane učestalosti toplotnih valova, što može imati direktan negativan utjecaj na zdravlje stanovništva, posebno osjetljivih skupina (npr. stariji ljudi, djeca). Očekuje se još više izražen problem toplotnih otoka.

Nadalje, općinu Novo Sarajevo očekuje smanjenje padavina u prosjeku od 30 mm u periodu 2040.–2059. godina, odnosno 90 mm u periodu 2080.–2099. godina. Kratkoročno gledano, smanjenje padavina od 30 mm može utjecati na dostupnost površinske vode, što može uzrokovati smanjenje prinosa u (urbanoj) poljoprivredi, povećati rizik od suša i negativno utjecati na snabdijevanje vodom. Sa porastom temperature i varijabilnošću padavina, općina Novo Sarajevo (kao i ostatak Sarajeva i BiH) će se suočavati sa ozbiljnijim sušama. Očekuje se i veći broj i intenzitet obilnih padavina, posebno zimi, što će utjecati i na prirodne i na socio-ekonomske sisteme.

Slika 6: Komparativni pregled prosječnih godišnjih temperatura i padavina sa projektovanim promjenama za periode 2040.-2059. i 2080.-2099. godina prema RCP8.5 scenariju

Izvor: Svjetska banka (2021)

3.2 Prilike za ublažavanje i prilagođavanje

Generalno gledajući, lokalne samouprave/općine su na prvoj liniji suočavanja s posljedicama klimatskih promjena, jer izravno nadgledaju lokalnu infrastrukturu i usluge. Razvojem strateških dokumenata o ublažavanju i prilagodbi klimatskim promjenama, općine mogu efikasno identificirati i prioritetizirati mjere prilagođene njihovim specifičnim potrebama i ranjivostima. Ovaj lokalizirani pristup omogućava efikasniju upotrebu resursa i brži odgovor na izazove koji se javljaju. Osim toga, općine imaju potencijal za uključivanje lokalnih zajednica u borbu protiv klimatskih promjena. Provođenje predloženih mjera na lokalnom nivou potiče angažovanje zajednica, podizanje svijesti i vlasništvo nad inicijativama za suočavanje s klimatskim promjenama, što dovodi do veće podrške i održivih dugoročnih rezultata.

U kontekstu klimatskih promjena, općina Novo Sarajevo suočava se s različitim izazovima, ali isto tako i pruža prilike za ublažavanje i prilagođavanje. Ovdje će se razmotriti neke ključne oblasti i prilike za ublažavanje i prilagođavanje u općini Novo Sarajevo tj. za stvaranje održivijeg i otpornijeg okruženja za svoje građane, a odnose se na sljedeće aspekte:

- **Prevenција i smanjenje rizika:** Identifikacija i smanjenje rizika od ekstremnih vremenskih događaja poput poplava, suša, toplotnih valova i drugih klimatskih problema.
- **Povećanje otpornosti:** Povećanje otpornosti infrastrukture, ekonomije i zajednica na klimatske promjene kako bi se minimizirali gubici i očuvala stabilnost.
- **Očuvanje okoliša:** Unapređenje očuvanja prirode, biološke raznolikosti i održivih ekosistema kroz odgovorne prakse.
- **Smanjenje utjecaja općine na klimatske promjene (emisija stakleničkih plinova):** Razvoj strategija za smanjenje emisija stakleničkih plinova u skladu sa globalnim ili nacionalnim ciljevima za smanjenje globalnog zagrijavanja.
- **Ekonomski prosperitet:** Stvaranje prilika za ekonomski rast kroz razvoj novih sektora i inovacija u cilju postizanja zelene ekonomije.
- **Podizanje svijesti:** Informisanje građana, institucija i poslovnog sektora o važnosti klimatskih promjena, kako bi se potakla aktivna podrška i saradnja na provedbi mjera.

Pravilno upravljanje ovim prilikama može značajno poboljšati kvalitetu života u općini, očuvati resurse, i doprinijeti zaštiti od ekstremnih vremenskih događaja uzrokovanih klimatskim promjenama.

4 Klimatska strategija općine Novo Sarajevo

4.1 Vizija klimatski održive općine Novo Sarajevo

U skladu sa Zakonom o razvojnom planiranju i upravljanju razvojem u FBiH ("Službene novine FBiH", br. 32/17), razvoj je definisan kao višedimenzionalan proces ekonomske, društvene, okolišne, prostorne i institucionalne transformacije radi poboljšanja kvaliteta i standarda života građana, gdje su u razvojne procese uključeni svi akteri

razvoja - vladin sektor, privatni sektor, civilno društvo i lokalna zajednica. Ovakav razvoj karakterišu principi održivosti i integracije, gdje svaki sektor zadržava svoje osnovne razvojne ciljeve, a zajedno ih ostvaruju u obliku uravnoteženog razvoja, uzimajući u obzir prirodne opasnosti i klimatske promjene.

Kao što je u poglavlju 2 dokumenta navedeno, pitanja klimatskih promjena nisu integrisana u vizije strategije razvoja ili plan zaštite okoliša općine Novo Sarajevo.

Zeleni akcioni plan Kantona Sarajevo postavlja viziju koja jasno integriše pitanje otpornosti na klimatske promjene i druge prirodne nepogode, kako slijedi: „Kanton Sarajevo će imati čistiji, zeleniji, pristupačniji i pametniji saobraćaj, zgrade i industriju. Imat će efikasnu i visoko kvalitetnu infrastrukturu za vodosnabdijevanje i kanalizaciju, za daljinsko grijanje uz poboljšano upravljanje otpadom i kontrolu zagađenja. Kanton će biti zdravo i održivo mjesto za život i rad, sa kvalitetnim i pristupačnim zelenim površinama, uz održavanje ili poboljšanje biološke raznolikosti i prirodnih vrijednosti. Bit će povećana i otpornost na klimatske promjene i druge prirodne nepogode.“

S tim u vezi preporuka ovog dokumenta je da se pri reviziji ili donošenju vizije razvoja općine Novo Sarajevo ili drugih relevantnih strateško-planskih sektorskih dokumenata svakako razmotri integrisanje pitanja klimatskih promjena u iste, kako bi se osigurao uravnotežen razvoj i podjela odgovornosti sa nivoom kantona.

Vizija Klimatskog strateškog plana je osnova za dalji razvoj svih aspekata ovog dokumenta tj. razvoja strateških ciljeva (i strateških fokusa) te aktivnosti/mjera, a njeni elementi mogu poslužiti kao vrijedni ulazni faktori pri reviziji drugih relevantnih općinskih strateško-planskih dokumenata.

"Novo Sarajevo – gradska zajednica sa održivim i integrisanim prosperitetnim razvojem, gdje se urbanizacija spaja s brigom za okoliš i prirodu, provode mjere za ublažavanje i prilagođavanje klimatskim promjenama, omogućavajući ugodan život svim generacijama."

Slika 7: Vizija dokumenta Klimatskog strateškog plana općine Novo Sarajevo

4.2 Glavni ciljevi i prioriteti

S obzirom na analizu relevantnih strateško-planskih dokumenata (poglavlje 2) i specifičnosti općine Novo Sarajevo, predlažu se sljedeći glavni ciljevi i prioriteti Klimatskog strateškog plana općine Novo Sarajevo:

1. **Smanjenje emisija stakleničkih plinova,**
2. **Povećanje energijske efikasnosti**
3. **Promocija obnovljivih izvora energije,**
4. **Jačanje otpornosti na klimatske promjene,**
5. **Očuvanje i unapređenje stanja prirodnih resursa i ekosistema,**
6. **Podizanje svijesti građana,**
7. **Uključivanje lokalne zajednice,**
8. **Saradnja s relevantnim institucijama,**
9. **Izgradnja kapaciteta.**

5 Planiranje i implementacija mjera

5.1 Akcioni plan za ublažavanje klimatskih promjena

Akcioni plan za ublažavanje klimatskih promjena podrazumijeva 3 strateška cilja, 6 operativnih ciljeva i 16 mjera.

Zelenom bojom obilježene su sve aktivnosti/mjere predviđene drugim strateško-planskim dokumentima općine Novo Sarajevo dok su crvenom bojom obilježene novo-postavljene mjere, a kako bi se osigurao sveobuhvatan okvir za ublažavanje klimatskih promjena na području općine Novo Sarajevo.

R.br.	Opis aktivnosti	Veza sa drugim strateško-planskim dokumentima	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva (KM)	Izvor sredstava
Strateški cilj 1: Smanjenje emisija stakleničkih plinova na području općine Novo Sarajevo							
Operativni cilj 1.1. Smanjenje emisija stakleničkih plinova iz (prerađivačke) industrije na području općine Novo Sarajevo							
A.1.1.1	Razvijanje programa subvencija za industrijske subjekte unutar općine koji pristupe čistijim i energijski efikasnijim proizvodnim procesima. Ove subvencije mogu uključivati finansijske poticaje za investicije u modernizaciju postrojenja i primjenu čistijih tehnologija.	Nema	S	Općina Novo Sarajevo, privatni sektor	2025.-2030.	500.000,00 ukupno 100.000,00 godišnje	Budžet Općine, Fond za zaštitu okoliša FBiH UNDP Drugi izvori
A.1.1.2.	Povećati kapacitete industrije za provedbu mjera energetske i resursne efikasnosti, te mjera čistije proizvodnje kroz sveobuhvatni program obuke za industrijske djelatnosti (uključuje jačanje kapaciteta za efikasan i djelotvoran razvoj, primjenu, prilagođavanje, jačanje i integraciju koncepata, metoda, politika te prakse i tehnologija resursne efikasnosti, čistije proizvodnje i primjene tehnologija obnovljivih izvora za proizvodnju energije za potrebe industrije).	Zeleni akcioni plan Kantona Sarajevo	V	Općina Novo Sarajevo	2024.-2026.	50.000,00 ukupno	Međunarodne inicijative, fondovi i drugi izvori
Operativni cilj 1.2. Smanjenje emisija stakleničkih plinova iz saobraćaja na području općine Novo Sarajevo							
A.1.2.1.	Promocija održive mobilnosti kroz unapređenje i proširenje transportne infrastrukture za bicikla, romobile i	Zeleni akcioni plan Kantona Sarajevo	V	Općina Novo Sarajevo	2024.-2027.	200.000,00 ukupno	Budžet Općine Međunarodne inicijative,

R.br.	Opis aktivnosti	Veza sa drugim strateško-planskim dokumentima	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva (KM)	Izvor sredstava
	pješake kako bi se smanjila emisija stakleničkih plinova iz saobraćaja.	NAP BiH					fondovi i drugi izvori
A.1.2.3.	Promocija električnih vozila kroz subvencije, izgradnju punionica i promociju električne mobilnosti.	Zeleni akcioni plan Kantona Sarajevo	V	Općina Novo Sarajevo	2024.-2026.	100.000,00 ukupno	Javno-privatna partnerstva Međunarodne inicijative, fondovi i drugi izvori
Operativni cilj 1.3. Smanjenje emisija stakleničkih plinova iz sektora energije na području općine Novo Sarajevo							
A.1.3.1.	Izrada SECAP-a - Akcioni plan održivog upravljanja energijom i prilagođavanja klimatskim promjenama općine	LEAP općine Novo Sarajevo Strategija razvoja općine	V	Općina Novo Sarajevo	2024.	50.000,00 ukupno	Međunarodne inicijative, fondovi i drugi izvori
A.1.3.2.	Izračunavanje ekološkog otiska općine Novo Sarajevo	LEAP općine Novo Sarajevo Strategija razvoja općine	S	Općina Novo Sarajevo	2024.-2025.	100.000,00 ukupno	Budžet općine Novo Sarajevo
A.1.3.3.	Sufinansiranje priključenja objekata i domaćinstava na području općine na daljinske sisteme grijanja u skladu sa Akcionim planom za EE KS – razvoj centraliziranih toplinskih sistema i kogeneracijskih postrojenja	LEAP općine Novo Sarajevo Strategija razvoja općine	S	Kanton Sarajevo Općina Novo Sarajevo	2025.-2027.	500.000,00 ukupno	Sufinansiranje priključenja objekata i domaćinstava na području općine na daljinske sisteme grijanja u skladu sa Akcionim

R.br.	Opis aktivnosti	Veza sa drugim strateško-planskim dokumentima	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva (KM)	Izvor sredstava
							planom za EE KS – razvoj centraliziranih toplinskih sistema i kogeneracijskih postrojenja (Strategija razvoja Općine, Prioritet 3.3.)
A.1.3.4.	Provedba kampanje podizanja javne svijesti (događaji, javne tribine, promocije) o adekvatnom korištenju / loženju čvrstih goriva	LEAP općine Novo Sarajevo Strategija razvoja općine	V	Općina Novo Sarajevo	2024.-2028.	5.000,00 ukupno	Budžet Općine Novo Sarajevo
Strateški cilj 2: Povećanje energetske efikasnosti na području općine Novo Sarajevo							
Operativni cilj 2.1. Smanjenje potrošnje energije u javnim institucijama i objektima u vlasništvu Općine							
A.2.1.1	Poboljšanje energetske efikasnosti u skladu sa mjerama iz energetske audita i u skladu sa projektnom dokumentacijom za javne objekte u vlasništvu Općine	LEAP općine Novo Sarajevo Strategija razvoja općine	V	Općina Novo Sarajevo	2024.–2028.	1.000.000,00 ukupno 200.000,00 Budžet Općine Novo Sarajevo 800.000,00 ostali izvori	Budžet Općine Novo Sarajevo, ostali izvori

R.br.	Opis aktivnosti	Veza sa drugim strateško-planskim dokumentima	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva (KM)	Izvor sredstava
A.2.1.2.	Poboljšanje energijske efikasnosti u skladu sa mjerama iz energijskih audita i u skladu sa projektnom dokumentacijom za javne objekte	LEAP općine Novo Sarajevo Strategija razvoja općine	V	Kanton Sarajevo	2024.-2028.	800.000,00 ukupno 300.000,00 Budžet Općine Novo Sarajevo 500.000,00 ostali izvori	Budžet Općine Novo Sarajevo, ostali izvori
Operativni cilj 2.2. Povećanje energijske efikasnosti objekata individualnog i kolektivnog stanovanja na području općine Novo Sarajevo							
A.2.2.1.	Poboljšanje energijske efikasnosti na objektima individualnog stanovanja u skladu sa projektnom dokumentacijom i uz sufinansiranje i saradnju sa institucijama kantonalnog i federalnog nivoa	LEAP općine Novo Sarajevo Strategija razvoja općine	S	Općina Novo Sarajevo	2024.-2028.	1.000.000,00 ukupno 300.000,00 Budžet Općine Novo Sarajevo 700.000,00 ostali izvori	Budžet KS Budžet Općine Novo Sarajevo, budžet Grada, vlasnici individualnih objekata
A 2.2.2.	Poboljšanja energijske efikasnosti na objektima kolektivnog stanovanja u skladu sa projektnom	LEAP općine Novo Sarajevo	S	Općina Novo Sarajevo	2024.-2028.	3.500.000,00 ukupno	Budžet KS

R.br.	Opis aktivnosti	Veza sa drugim strateško-planskim dokumentima	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva (KM)	Izvor sredstava
	dokumentacijom i uz sufinansiranje i saradnju sa institucijama kantonalnog i federalnog nivoa	Strategija razvoja općine				1.050.000,00 Budžet Općine Novo Sarajevo 2.450.000,00 ostali izvori	Budžet Općine Novo Sarajevo, budžet Grada, etažni vlasnici objekata kolektivnog stanovanja
A.2.2.3.	Zamjena neefikasnih rasvjetnih tijela visokoefikasnim i ekološki prihvatljivim	LEAP općine Novo Sarajevo Strategija razvoja općine	S	Općina Novo Sarajevo	2024.-2027.	700.000,00 ukupno	Budžet Općine Novo Sarajevo
Strateški cilj 3: Promocija obnovljivih izvora energije							
Operativni cilj 3.1. Kreirati mehanizme za promovisanje prelaska na obnovljive izvore energije na području općine Novo Sarajevo							
A.3.1.1.	Implementacija projekata obnovljivih izvora energije (izrada studija izvodljivosti i projektne dokumentacije za korištenje solarne energije i implementacija projekata na osnovu glavnog projekta)	LEAP općine Novo Sarajevo Strategija razvoja općine	S	Općina Novo Sarajevo	2024.-2028.	500.000,00 ukupno	Budžet Općine Novo Sarajevo za objekte u vlasništvu općine, mogućnost sufinansiranja kroz različite projekte (Fond za zaštitu okoliša FBiH, UNDP...)

R.br.	Opis aktivnosti	Veza sa drugim strateško-planskim dokumentima	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva (KM)	Izvor sredstava
A.3.1.2.	Promocija tehnologije toplinskih pumpi i sufinansiranje instalacija za objekte u vlasništvu općine preko Javnog Konkursa Općine (mogućnosti za integrisanje u pakete renoviranja zgrada).	Zeleni akcioni plan Kantona Sarajevo	S	Općina Novo Sarajevo	2024.-2028.	500.000,00 ukupno	Budžet Općine Novo Sarajevo Fond za zaštitu okoliša FBiH
A.3.1.3.	Promocija tehnologije toplinskih pumpi i poticanje i olakšavanje procesa apliciranja na postojeće projekte (npr. Fonda za zaštitu okoliša FBiH, UNDP-a i sl.) za stanovništvo općine, u cilju smanjivanja broja individualnih ložišta u padinskim naseljima)	Zeleni akcioni plan Kantona Sarajevo	S	Općina Novo Sarajevo	2024.-2028.	10.000,00 ukupno	Postojeći projekti i javni pozivi (Fond za zaštitu okoliša FBiH, UNDP...)

5.2 Akcioni plan za prilagođavanje klimatskim promjenama

Akcioni plan za prilagođavanje klimatskim promjenama podrazumijeva 6 strateških ciljeva, 9 operativnih ciljeva i 26 mjera.

Zelenom bojom obilježene su sve aktivnosti/mjere predviđene drugim strateško-planskim dokumentima općine Novo Sarajevo dok su crvenom bojom obilježene novo-postavljene mjere, a kako bi se osigurao sveobuhvatan okvir za prilagođavanje klimatskim promjenama općine Novo Sarajevo.

R.br.	Opis aktivnosti	Veza sa drugim strateško-planskim dokumentima	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva (KM)	Izvor sredstava
Strateški cilj 4: Jačanje otpornosti općine Novo Sarajevo na klimatske promjene							
Operativni cilj 4.1. Procjene i smanjenje rizika od klimatskih promjena na području općine Novo Sarajevo							
A.4.1.1.	Izvršiti procjenu rizika od klimatskih promjena radi osiguranja otpornosti na buduće promjene	Zeleni akcioni plan Kantona Sarajevo NAP BiH	V	Ministarstvo komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja građenja i zaštite okoliša KS Akademijski sektor, sektor civilnog društva	2024.-2025.	20.000,00 ukupno	Budžet KS Međunarodne inicijative, fondovi i drugi izvori
A.4.1.2.	Usvajanje i analiza provedbe novih „zelenih“ tehničkih rješenja za zaštitu od poplava, erozije i bujica, uključujući rješenja temeljena na ekosistemima	NAP BiH	V	Ministarstvo komunalne privrede, infrastrukture, prostornog uređenja građenja i zaštite okoliša KS Akademijski sektor, sektor civilnog društva	2025.	20.000,00 ukupno	Budžet KS Međunarodne inicijative, fondovi i drugi izvori
A.4.1.3.	Uspostaviti rano upozoravanje na ekstremne vremenske uslove	Nema	N	Općina Novo Sarajevo, Civilna zaštita	2027.-2030.	50.000,00 ukupno	Međunarodne inicijative, fondovi i drugi izvori

R.br.	Opis aktivnosti	Veza sa drugim strateško-planskim dokumentima	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva (KM)	Izvor sredstava
A.4.1.4.	Mapirati toplotne otoke na području općine Novo Sarajevo i predložiti rješenja za smanjenje problema	Nema	S	Akademski sektor, sektor civilnog društva	2025.-2027.	80.000,00 ukupno	Međunarodne inicijative, fondovi i drugi izvori
Operativni cilj 4.2. Jačanje otpornosti sektora upravljanja vodama na klimatske promjene i osiguravanje dostupnosti i poželjnog kvaliteta voda na području općine Novo Sarajevo							
A.4.2.1	Izraditi potrebnu projektnu dokumentaciju za proširenje vodovodne i kanalizacione mreže	LEAP općine Novo Sarajevo Strategija razvoja općine	V	Općina Novo Sarajevo	2024-2028.	250.000,00 ukupno	Budžet Općine Novo Sarajevo
A.4.2.2.	Rekonstrukcija i izgradnja vodovodne i kanalizacione mreže	LEAP općine Novo Sarajevo Strategija razvoja općine Zeleni akcioni plan Kantona Sarajevo	V	Općina Novo Sarajevo	2024-2028.	5.000.000,00 ukupno, 2.000.000,00 Budžet Općine Novo Sarajevo i 3.000.000,00 ostali izvori	Budžet Općine Novo Sarajevo Budžet KS (iz sredstava za vodne naknade), Fond za zaštitu okoliša FBiH
A.4.2.3.	Napraviti popis domaćinstava/objekata koji ispuštaju otpadnu vodu u površinski vodotok ili septičku jamu	LEAP općine Novo Sarajevo Strategija razvoja općine	V	Općina Novo Sarajevo	2024.-2025.	20.000,00 ukupno	Budžet Općine Novo Sarajevo Fond za zaštitu okoliša FBiH

R.br.	Opis aktivnosti	Veza sa drugim strateško-planskim dokumentima	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva (KM)	Izvor sredstava
A.4.2.4.	Praćenje kvaliteta i količine površinskih voda	NAP BiH Zeleni akcioni plan Kantona Sarajevo	V	Agencija za vodno područje rijeke Save, Hidrometeorološki zavod, Općina Novo Sarajevo	2024.-2025.	30.000,00 ukupno	Budžet Općine Novo Sarajevo Fond za zaštitu okoliša FBiH
A.4.2.5.	Praćenje kvaliteta podzemnih voda	NAP BiH Zeleni akcioni plan Kantona Sarajevo	V	Agencija za vodno područje rijeke Save	2024.-2025.	40.000,00 ukupno	Drugi izvori
A.4.2.6.	Smanjenje gubitaka vode u sistemima vodosnabdijevanja – rekonstrukcija vodovodne mreže	NAP BiH Zeleni akcioni plan Kantona Sarajevo LEAP općine Novo Sarajevo Strategija razvoja općine	V	KJKP Vodovod i Kanalizacija Sarajevo Općina Novo Sarajevo	2024.-2027.	1.000.000,00 ukupno	Budžet Općine, drugi izvori
A.4.2.7.	Hidrotehnički i hortikulturno urediti postojeće i potencijalne bujice, koje nanose štete urbanom prostoru	NAP BiH	S	Općina Novo Sarajevo	2025.-2030.	50.000,00 ukupno	Budžet Općine, drugi izvori

Strateški cilj 5: Očuvanje i unapređenje stanja prirodnih resursa i ekosistema

R.br.	Opis aktivnosti	Veza sa drugim strateško-planskim dokumentima	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva (KM)	Izvor sredstava
Operativni cilj 5.1. Promocija očuvanja i unapređenje stanja šumskih ekosistema unutar općine							
A.5.1.1.	Izgradnja i uređenje sportsko-rekreativne zone Park-šume Hum	LEAP općine Novo Sarajevo Strategija razvoja općine	V	Općina Novo Sarajevo KJP Sarajevo šume	2024-2028.	5.000.000,00 ukupno 2.000.000,00 Budžet Općine Novo Sarajevo i 3.000.000,00 ostali izvori	Budžet općine Novo Sarajevo, Kanton Sarajevo
A.5.1.2.	Nabavka tehničke opreme za sistem zaštite i spašavanja od šumskih požara i obuka vatrogasne jedinice Općine Novo Sarajevo (Strategija razvoja Općine mjera 4.2.1.1.)	LEAP općine Novo Sarajevo Strategija razvoja općine	V	Općina Novo Sarajevo	2024-2025.	180.000,00 ukupno	Budžet Općine Novo Sarajevo
Operativni cilj 5.2. (Re)introdukcija i unapređenje stanja prirode u općinu Novo Sarajevo							
A.5.2.1.	Izrada Programa razvoja zelene infrastrukture	LEAP općine Novo Sarajevo Strategija razvoja općine	V	Općina Novo Sarajevo	2024.-2026.	50.000,00 ukupno	Budžet općine Novo Sarajevo

R.br.	Opis aktivnosti	Veza sa drugim strateško-planskim dokumentima	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva (KM)	Izvor sredstava
A.5.2.2.	Implementacija programa zelene infrastrukture (uključujući i zelene krovove)	Zeleni akcioni plan Kantona Sarajevo NAP BiH	S	Općina Novo Sarajevo Akademijski sektor, sektor civilnog društva	2025.-2030.	500.000,00 Ukupno 1000.000,00 godišnje	Budžet općine Novo Sarajevo Fond za zaštitu okoliša FBiH Međunarodne inicijative, fondovi i drugi izvori
A.5.2.3.	Razvoj i implementacija urbanih bašti	LEAP općine Novo Sarajevo Strategija razvoja općine	V	Općina Novo Sarajevo	2024.-2026.	100.000,00 ukupno	Budžet Općine Novo Sarajevo
A.5.2.4.	Ispitivanje zdravlja stabala i zamjena oštećenih stabala u urbanim područjima	NAP BiH	S	Općina Novo Sarajevo JKP Park d.o.o. Sarajevo Akademijski sektor, sektor civilnog društva	2025.-2027.	80.000,00 ukupno	Budžet općine Novo Sarajevo Fond za zaštitu okoliša FBiH Međunarodne inicijative, fondovi i drugi izvori

R.br.	Opis aktivnosti	Veza sa drugim strateško-planskim dokumentima	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva (KM)	Izvor sredstava
A.5.2.5.	Izgradnja rekreacione zone Centra za edukaciju, sport i rekreaciju „Vinko Šamarlić“ i introdukcija zelenih sadržaja u izgrađeni kompleks	LEAP općine Novo Sarajevo Strategija razvoja općine	V	Općina Novo Sarajevo	2024-2028.	6.000.000,00 ukupno 2.500.000,00 Budžet Općine Novo Sarajevo i 3.500.000,00 ostali izvori	Budžet općine Novo Sarajevo, ostali izvori
A.5.2.3.	Podizanje javnog gradskog zelenila i ostalih prirodno zasnovanih rješenja za smanjenje buke uz saobraćajnice (LEAP općine Novo Sarajevo Strategija razvoja općine	N	Općina Novo Sarajevo	2024. – 2027.	100.000,00 ukupno	Budžet Općine Novo Sarajevo
Strateški cilj 5: Podizanje svijesti i edukacija							
Operativni cilj 5.1. Podizanje svijesti i edukacija o potrebi i načinima prilagodbe klimatskim promjenama na području općine Novo Sarajevo							
A.5.1.1.	Projekti edukacije i obuke iz oblasti zaštite okoliša (uključujući pitanja i načine prilagodbe klimatskim promjenama)	LEAP općine Novo Sarajevo Strategija razvoja općine NAP BiH	V	Općina Novo Sarajevo	Kontinuirano	140.000,00 ukupno	Budžet Općine Novo Sarajevo
Operativni cilj 5.2. Prilagođavanje ponašanja stanovništva u kontekstu klimatskih promjena na području općine Novo Sarajevo							

R.br.	Opis aktivnosti	Veza sa drugim strateško-planskim dokumentima	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva (KM)	Izvor sredstava
A.5.2.1.	Poticanje stanovništva na održive i zdrave životne stilove kroz promotivnu kampanju na različite teme (npr. promocija zdravih navika (hodanje, vožnja bicikla, planinarenje, zdrava ishrana i sl.), lokalna održiva privreda i urbani vrtovi, zelene inicijative u lokalnim zajednicama i sl.)	NAP BiH	S	Općina Novo Sarajevo	Kontinuirano	100.000,00 ukupno	Budžet Općine Novo Sarajevo
Strateški cilj 6: Uključivanje lokalne zajednice							
Operativni cilj 6.1. Osigurati uključivanje lokalnih zainteresovanih strana (uključujući građane, poslovnu zajednicu i organizacije civilnog društva) u implementaciju ovog plana							
A.6.1.1.	Podrška projektima o participativnom učešću lokalne zajednice u planiranju projekata na području općine za ublažavanje i prilagođavanje klimatskim promjenama	LEAP općine Novo Sarajevo Strategija razvoja općine	V	Općina Novo Sarajevo	2024-2027.	5.000,00 ukupno	Budžet Općine Novo Sarajevo
Strateški cilj 8. Saradnja sa relevantnim institucijama							
Operativni cilj 8.1. Unapređenje efikasne saradnje na svim administrativnim nivoima po pitanju zaštite okoliša generalno te pitanju klimatskih promjena specifično							

R.br.	Opis aktivnosti	Veza sa drugim strateško-planskim dokumentima	Prioritet	Nosilac aktivnosti	Vrijeme realizacije	Okvirna finansijska sredstva (KM)	Izvor sredstava
A.8.1.1.	Redovno izvještavanje viših nivoa vlasti po pitanju donošenja i implementacije ovog plana (naslanja se na mjeru redovno izvještavanje viših nivoa vlasti o stanju okoliša na području općine)	LEAP općine Novo Sarajevo	S	Općina Novo Sarajevo	Kontinuirano	/	/
Strateški cilj 9. Izgradnja kapaciteta							
Operativni cilj 9.1. Institucionalno jačanje ljudskih i tehničkih kapaciteta u sektoru okoliša Općine Novo Sarajevo							
A.9.1.1.	Edukacija za zaposlenike Općine u oblasti zaštite okoliša i realizacija edukacije	LEAP općine Novo Sarajevo Strategija razvoja općine	V	Općina Novo Sarajevo	2024.	5.000 KM ukupno	Budžet Općine Novo Sarajevo
A.9.1.2.	Obuka i edukaciju za lokalne službenike i stručnjake koji će provoditi mjere ovog plana kroz sudjelovanje u tekućim projektima iz ove oblasti i pohađanja stručnih obuka i edukacija.	Nema	V	Općina Novo Sarajevo	2024.	5.000 KM ukupno	Budžet Općine Novo Sarajevo Drugi projekti i inicijative
A.9.1.3.	Odrediti fokalnu osobu – nominovati službenika Općine koja će pratiti implementaciju ovog plana	Nema	V	Općina Novo Sarajevo	Kontinuirano	/	/

6 Praćenje i izvještavanje

6.1 Praćenje napretka

Osiguravanje uspješne implementacije Klimatskog strateškog plana općine Novo Sarajevo zahtijeva sistemsko praćenje napretka prema jasno definisanim prioritetima te precizno postavljenim vremenskim okvirima za svaku od mjera i aktivnosti unutar plana. Praćenje napretka je temeljni element uspješne implementacije plana a sistemsko praćenje omogućuje da analiziramo efikasnost mjera i aktivnosti te ih prilagođavamo na temelju (o)stvarnih rezultata.

Praćenje je potrebno provoditi na redovnoj osnovi, omogućavajući identifikaciju prepreka i donošenje potrebnih korektivnih mjera kako bi osigurali ostvarenje postavljenih ciljeva.

Svaka mjera unutar Klimatskog strateškog plana ima dodijeljen prioritet, označen kao nizak, srednji ili visok. Ova kategorizacija pomaže u usmjeravanju resursa prema najvažnijim inicijativama i aktivnostima. Mjere koje su označene kao "visok prioritet" bit će posvećene posebnoj pažnji i resursima, kako bi se osiguralo brzo i efikasno ostvarenje ciljeva. Mjere s nižim prioritetom neće biti zanemarene, već će se planirati i provoditi u skladu s njihovim važnostima unutar cjelokupnog plana. Nadalje za svaku mjeru određen je precizan vremenski okvir implementacije. Ovaj okvir utvrđuje kada se očekuje da će mjera biti realizovana i kada će se očekivati prvi vidljivi rezultati. Vremenski okvir pomaže u koordinaciji različitih inicijativa unutar plana kako bi se osiguralo da se ne sudaraju i kako bi se postigao sinergijski efekat.

U kontekstu efikasne upotrebe resursa u Općini Novo Sarajevo, predlaže se uspostavljanje sistema praćenja Klimatskog strateškog plana zajedno sa sistemom praćenja implementacije Lokalnog akcijskog plana za zaštitu okoliša - LEAP općine Novo Sarajevo i Strategije razvoja općine Novo Sarajevo.

6.2 Izvještavanje i transparentnost

U kontekstu promocije transparentnosti i efikasne upotrebe resursa u Općini Novo Sarajevo, predlaže se uspostavljanje sistema izvještavanja koji će pratiti napredak u provedbi Klimatskog strateškog plana uz sugestiju da se ovaj izvještajni proces provodi istovremeno sa izvještavanjem o napretku implementacije Lokalnog akcijskog plana za zaštitu okoliša - LEAP općine Novo Sarajevo. Ovaj paralelni pristup omogućit će bolje razumijevanje sinergije između ova dva ključna strateško-planska dokumenta.

Uzimajući u obzir naglašenu važnost pitanja klimatskih promjena te napore administrativnih tijela da se suoče s izazovima koje klimatske promjene donose, kao i međunarodnih obveza koje proizlaze iz tih izazova, postavlja se potreba za redovnim izvještavanjem ka višim nivoima vlasti o usvajanju i implementaciji ovog plana. Ova inicijativa nadovezuje se na mjere redovnog izvještavanja viših vlasti o stanju okoliša u područjima obuhvaćenima LEAP-om općine Novo Sarajevo.

Kako bi se osiguralo uspješno izvještavanje, ključno je imenovati odgovornu osobu ili službenika unutar Općine Novo Sarajevo. Ova osoba će djelovati kao kontakt točka za sve aspekte vezane uz implementaciju plana te će preuzeti ulogu redovnog izvještavanja kako prema institucijama na svim administrativnim razinama tako i prema široj javnosti. Njena uloga bit će od suštinskog značaja za praćenje i ocjenu uspješnosti implementacije plana.

Sa ciljem informisanja svih zainteresovanih strana preporučuje se da se ovaj dokument i svi drugi relevantni materijali, koji proizlaze iz mjera ili provedbe Klimatskog strateškog plana i/ili LEAP-a Općine Novo Sarajevo, objave pravovremeno na službenoj web stranici Općine. Posebno je potrebno naglasiti potrebu za objavom Programa razvoja zelene infrastrukture te programa subvencija za različite inicijative koje se odnose na klimatske promjene. Također, važno je redovito objavljivati Javne pozive za podršku projektima koji potiču participaciju lokalne zajednice u planiranju inicijativa za ublažavanje i prilagodbu klimatskim promjenama na području Općine Novo Sarajevo. Ova transparentnost će osigurati da sve relevantne zainteresovane strane budu informisane i motivisane za sudjelovanje u ostvarivanju ciljeva plana.

7 Zaključak

Općina Novo Sarajevo je već ostvarila određen napredak u upravljanju klimatskim promjenama, čemu svjedoče brojne mjere unutar Strateškog razvoja općine Novo Sarajevo i lokalnog Akcionog plana zaštite okoliša koje doprinose istom. Međutim, analizom vizije i strateških ciljeva primijećeno je da pitanja klimatskih promjena nisu dovoljno integrisana, niti se njima pridaje potrebna važnost. Ovo upravo ističe ključnu vrijednost koju donosi ovaj dokument:

- prihvaćanje izazova i obaveza po pitanju upravljanja klimatskim promjenama,
- prioritetizaciju određenih mjera u kontekstu klimatskih promjena,
- nadogradnju postojeće strategije i planova, stvarajući sveobuhvatan okvir za upravljanje klimatskim promjenama u općini.

Usvajanjem ovog dokumenta, osigurat će se integracija pitanja klimatskih promjena u sve aspekte lokalnog planiranja i održivog razvoja, efikasna provedba mjera usmjerenih na klimatske promjene, te osiguranje adekvatnih finansijskih sredstava iz međunarodnih inicijativa, fondova i drugih izvora. Kroz implementaciju ovog Klimatskog strateškog plana općine Novo Sarajevo omogućit će se da se općina Novo Sarajevo efikasno suoči s izazovima, osigura dugoročnu održivost i prosperitet, te poboljša kvalitetu života svojih građana, što je ključna komponenta vizije za razvoj općine Novo Sarajevo.

Akcioni planovi za ublažavanje klimatskih promjena i prilagođavanje klimatskim promjenama za općinu Novo Sarajevo, koji čine neodvojivi dio ovog Klimatskog strateškog plana, sadrže različite strateške i operativne ciljeve te konkretne mjere. Ovi planovi usmjereni su na konkretne korake kao što su smanjenje emisija stakleničkih plinova, povećanje energetske efikasnosti, promociju obnovljivih izvora energije i povećanje otpornosti na klimatske promjene kroz očuvanje prirodnih resursa i ekosistema.

Dodatno, ovi planovi obuhvataju edukaciju stanovništva i aktivno uključivanje lokalne zajednice i svih zainteresovanih strana u planiranje i implementaciju projekata koji doprinose ciljevima ovog Klimatskog strateškog plana. Nadalje, predviđena je saradnja sa relevantnim institucijama i izgradnja kapaciteta Općine za jačanje sektora zaštite okoliša.

Ovaj sveobuhvatan plan obuhvata različite sektore kako bi se osiguralo održivo i odgovorno upravljanje klimatskim promjenama u općini Novo Sarajevo što će rezultirati tome da će općina biti spremna suočiti se sa izazovima budućnosti, pridonoseći ne samo vlastitoj dobrobiti nego i nacionalnim i globalnim naporima po ovom pitanju.